

מעמד קבלת תורת האנושיות מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

בחג השבועות אנו שמחים שזכינו לקבל את התורה. ביום זה, לפני אלפי שנים, אבותינו ניצבו למרגלות הר סיני, לא לפני שהתכוננו והתקדשו למעמד זה במשך שלושה ימים. המנהיג הדגול משה רבנו, הדריך ולימד אותנו שאנו עם ייעודי שהולך לאור ערכי נצח

שנחקקו בתורה.

במעמד הר סיני נשמעו קולות שופר, רעמים וברקים אדירים, לעוררנו שיש בורא לעולם והוא מנהלו לפי דרך הטבע המשוכללת והמופלאה. אולם, אם חלילה חברת בני האדם מפנה עורף להתנהגות אנושית ומשחיתה את דרכיה, הא-להים ישית אסונות על העולם כדי לזעזע את החוטאים ולגרום להם ולסובבים אותם לשוב קדרכם הרעה.

דוגמה חריגה וחד פעמית היא המבול, וכן סדום ועמורה שנהפכו ונזרעו גפירת ומלח, ועומדים במצבם עד היום, וכך גם בקריעת ים סוף שהייתה עונש לפרעה וחילו. בורא עולם נתן לנו את הבריאה הנפלאה הזו כדי שנרתום אותה לחיים טובים ומושפלים, אך אם חלילה יימלא חמס את הארץ, יבואו אסונות ופגעים.

במעמד הר סיני אבותינו שומעים את עשרת הדיברות: "זְכוּר את יום השבת... למען ינוח שורך וחסורך...", מנוחת השבת מבטאת מהפכה תרבותית עולמית. כיבוד הורים, שהוא מובן מאליו - התורה יצקה בו תכנים נוספים. לא תרצח - אף הוא מובן מאליו, ברם חכמים קשרו ללא זה את האיסור הקמור: "כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים". ולצערנו, בעידן הרשתות החברתיות, ה"שִׁיקִינֵג" (בייש אדם) נפוץ מאוד. אמנם יש לתמוה לכאורה על לא תחמוד - מדוע נאסר עלינו לשדל את חברנו שימכור לנו דבר שראינו אצלו ומצא חן בעינינו? מבארת התורה, שעצם החימוד הוא מידה רעה, ויש לבער מקרבנו תאוות שליליות.

אלה הן כמה דוגמאות מתורתנו שרוממה אותנו להיות אנושיים, ולכן אנו שמחים ביום מתן תורה, כְּדִי לזכור ולהזכיר את עֲרְכֵינוּ ושאיפתנו לאנושיות. חלילה לנו לראות בתקומתנו המדינית חזות הכל ולהזניח דפוסי חיים ערפיים. אֵל לנו לראות בהנאות החיים תכלית

לקיומנו, וְלִלְכַת שְׂבִי אַחַר אִירֹעֵי "תרבות" וליצנות מופקרים ומטמטמים. יש לשאוף שהקו המנחה בחיינו יהיה קו הדעת והמתנות. חלילה לנו לתת לרגשות שלילית להשתלט על חיינו, כך שאם קבוצת כדורגל הפסידה או ניצחה, אנו נופלים או קמים בעקבותיה. האם אכן אדם ששואג ומשתולל באצטדיונים מבטא את צלם הא-להים שבו? יש להדריך את הנוער והעם שלא להיסחף אחר רגשותיהם במקום שהתורה לא ציוותה, כי בזאת מתרחקים אנו מייעודנו ומייחודנו.

כדי להתרחק מהשפעות זרות ולהתקרב לערכי רוח נעלים, אנו שמחים ומפרסמים את יום מתן תורה, מפני שזו הדרך הטובה לחיי אושר ושמחה, ולמלא את ייעודנו ותכליתנו כעם ה'. נכון שקשרו לחג השבועות מנהגים יפים, כגון אכילת קֶלֶב, כדי לסמל את עונג התורה שנמשלה לדבש וחלב: "דבש וְקֶלֶב תחת לְשׁוֹנְךָ"; ברם, עלינו לזכור שעיקר השמחה היא ביסודות ובערכים הרוחניים שהתורה מחנכת אותנו, ומצווה אותנו לחנך את בנינו לאורם.

גזל הגֵר והחלש

בפרשת נשא נזכר איסור מיוחד לגזול את הגר. גוי שְׁנָשָׂא אֹתוֹ נפשו להסתופף תחת כנפי השכינה, נאלץ להתנתק ממשפחתו ומכל עולמו התרבותי שהורגל אליו. לכן אין לגר יורשים, כי הוא - כאדם שנולד מחדש. נתאר אפוא, אדם שמנצל את חולשת הגר ומעמדו, וכופר בפיקדון שהגֵר הֵנִיח אצלו, במטרה להשתלט על נכסיו, שהרי אין לו יורשים. התורה הדגישה את גזל הגר מפני שהדבר חמור ביותר, שהרי רק אדם רע לבב ביותר, ינצל את חולשת זולתו כדי לעשוקו.

התורה מזהירה אותנו מגזל באופן כללי, ומוסיפה להזהיר אותנו מלהרשע ולגזול את החלשים והעניים. הגר היתום והאלמנה, הֶעֱנִי שנפשו דלה ושחה - כל אלה ועוד יש להתייחס אליהם בעדינות ברגישות ובחמלה רבה, ולא לפגוע בהם אפילו בדברים או ברמז, כל שכן שאסור לנצל את חולשתם ולהחליש אותם עוד יותר.

לפי חוקי התורה, על הגזלן להשיב את הגֵזֵלָה לנגזל ולהוסיף חֹמֶשׁ כדי לכפר על מעשיו. אולם, לפי החוק האזרחי, במקרה הטוב הגזלן נשלח לכלא לאחר

ההליך משפטי יקר, ארוך ומייגע, וספק גדול האם דרך זו אכן מעודדת תשובה ותיקון חברתי, מסייעת לגזלן לכפר על מעשהו, וסוותמת את הפרצה שנפרצה בנפשו של הנגזל. לעתים הגזלן לומד בפלא דרכים מתוחכמות כיצד להרשיע, ואף קושר קשרים עם פושעים שיגרמו לשיתוף פעולה בביצוע פשעים חמורים. כלומר, מטרת התורה לשמש כ"רפואה מונעת" לנפש האדם ולהביא לחיים טובים נקיים מעבירות וללא צורך בענישה. אך אם כבר נוצר עיוות, התורה נותנת מענה כיצד לתקן ולרפא את העיוות.

הסוּקָה והנזיר

גם שני אלה נזכרו בפרשת נשא, ואמרו חז"ל: "הרֹאֶה סוּקָה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". כלומר, מי שהביא את עצמו למקומות בילוי ועינוג אסורים, שבהם גברים ונשים יחד שותים ומעשנים, מסכן את נפשו ונצחיותה, מפני שאלה ידרדרוהו לשיחה על יופיו ויופייה ולעוררות תאוה. לכן, אדם ששָׁקֵשׁוּ יצרו למקומות אסורים, ונפשו הזכה עוררה אותו לחומרת מעשיו, ומקבל על עצמו שלא לשתות יין ודומיו - עליו נאָמַר "גֵזֵר א-להיו על ראשו". שהרי על אף ששגה, הוא איננו מרפה משכּוֹל, שמזהיר אותו מן היין והשכרות שגורמים לקלות ראש ולעוררות תאוה, ומתוצאתן שעלולה להיות בגידת האישי באישה ולהיפך, וחלילה אף לפירוק התא המשפחתי.

שמעתי שופט שטען שיש לנשים אוטונומיה על גופן, ולכן יש לאפשר להן לקיים בתי בושת. ואני תמך, איך ידו לא רעדה לכתוב דבר זה, שהרי הנשים שנמשכות לזנות לא עושות כן מרצונן. רובן המכריע פונות לזנות כתוצאה ממצוקה כלכלית, חברתית או נפשית - ויש רשעים שמנצלים את חולשתן ושולטים בהן באופנים מחפירים. אף שתופעת הזנות קיימת בחברה, אסור לשופט בישראל לקרוא לייסודה. אלא, על מנהיגי העם לקרוא לחינוך לקדושת החיים וְלְכּוּד האדם, ולמנוע הידרדרות מוסרית שמשפילה עד עפר את האדם שנקלע אליה.

ולכן אנו שמחים בתורת משה, שמחנכת אותנו להיות אָנוּשִׁים באימוץ ערכי רוח אמיתיים קדושים וטהורים. אשרי העם שזו תורתו, אשרי העם שה' א-לוהיו.

העלון מוקדש לזכרו של ר' ניסים ב"ר מאיר בן-צור (מנצורה) נע"ג

הליכות עם ישראל-עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' נחל גמלא 2, קריית אונו, ת.ד. 211, מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

על סידור הרמב"ם וחי העולמים הרב ד"ר אדיר דחוח - הלוי יצ"ל

עוד כתב שם (טו): "ומחמת עניין זה נאמר בלשוננו חי העולמים, ועניינו שהוא חיות העולם". ובשני הפרקים הללו האריך מאוד בעניין פילוסופי עמוק זה שרק בו קרוב ה' לכל קוראיו באמת.

סידור הרמב"ם

לאחרונה זכינו ויצא לאור "סידור הרמב"ם". כשעינינו בין בתריו, ראיתי שבברכות "ברוך שאמר" ו"ישתבח" נוקדה האות ח"ת שב"חי העולמים" בפתח, ובסוגריים נכתבה שוב "חי" מנוקדת בצירי. תמהתי מאוד מדוע בסידור הרמב"ם הובא בנוסח המרכזי מילת "חי" בפתח. כששאלתי חבר יודע-דבר לפשר הדברים, הוא אמר לי שבתחילה רצו לנקד את מילת "חי" אך ורק בפתח, ובעקבות הערה שנתקבלה במערכת הוחלט להוסיף את מילת "חי" בסוגריים מנוקדת בצירי.

את שיחתי עם אותו יודע-דבר שמע אדם שהיה בקרבנות, והוא הפטיר כלפינו: "עזבו אתכם, מה זה משנה כיצד מנקדים את המילה?". ולכאורה הצדק עמו, האם ראוי לבזבז מלים על עניין כה פעוט? ובכן דומני שאין חשוב מעניין זה, מפני שהוא נוגע ביסוד היסודות ועמוד החכמות לידע את ה' יתברך, ומי שמקיים מצוות ואינו יודע את המצווה בהן ולא את מטרותן - גם תורה אין לו (עיין הרב יוסף קאפח בפתחת פירושו למשנה תורה), שהרי ידיעת ה' היא יסוד היסודות ועמוד החכמות, ואין חכמה ללא יסודות. וכפי שהראינו לעיל בתחילת דברינו. תובן עתה אפוא תמיהתי על המו"ל של סידור הרמב"ם איך העזו לכתוב בנוסח המרכזי "חי העולמים" בפתח.

ואסיים בהערה חשובה מאוד: מטרתי במאמר זה אינה לעורר מחלוקת אלא מודעות. ברור לי שאין להעיר לשום אדם על עניין זה בעת התפילה וכיו"ב, כי כולנו לצערנו שבויים בעולם דתי רחוק מאוד קשבילי מחשבתו הטהורים של רבנו. ברם, מחובתנו להעלות עניין זה ולהביאו למודעת בשל חשיבותו האדירה. יהי רצון שנזכה להבין עניין זה לעמקו ולרוחבו ולכל היקפו, ולהתרומם לידע את ה' כפי יכולת האדם. וכפי שנתקיימה נבואתו של ירמיה (ב, ח): "וְתִפְּשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנָהּ", כך תתקיים בנו נבואתו של ישעיה (יא, ט): "כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעְיָה אֶת ה' פְּתִיחַ לִים מְכֹסִים".

תודה לרב צפניה ערוסי ולר' יוסף פרחי על שהאירו את עיניי בנקודות מבט חשובות.

אחד... ואין יכולת בשכלנו לדעת מציאותו יתעלה בשלמות, וזה מחמת שלמות מציאותו וחסרון שכלנו".

משמעות אופני הניקוד

הרב יוסף קאפח מוסיף ומבאר מדוע הרמב"ם החמיר כל כך בעניין זה, וזה לשונו שם: "והטעם, מפני שלדעתו כל האומר חי בצירי ביחס לה' הרי זה כופר בייחוד ה', לפי ששמע הדברים שהוא וחיייו שנים, כי דבר אחד מחייה אותו, והרי זה בכלל מה שמנה בפ"ג תשובה: 'האומר שיש שם מנהיג אבל הוא שנים או יותר'. וכך האומר חי בפתח ביחס לעולם, או לעולמים, או לכל נברא אחר הרי זה כופר, מפני שהוא מייחס את האחדות המוחלטת לנברא כל שהוא, ואין האחדות המוחלטת לנברא כל שהוא... אלא לאחד המיוחד הוא הבורא ברוך הוא".

לא רק שהוא כופר לדעת הרמב"ם (אם הוא מבין מה שהוא אומר), אלא שהוא גם נעקר מן העולם, וזה לשון הרב יוסף קאפח שם: "וכל המייחס לבלעדי ה' דבר שהוא לה' לבדו [כלומר, כשאומר חי בפתח על זולת ה'], הרי זה נעקר מן העולם... [וכמו שכתב רבנו] בפ"א מהלכות שבועות: 'וכל המשתף דבר אחר עם שם הקב"ה בשבועה נעקר מן העולם' [וחי' היא שבועה כידוע], שאין שם מי שראוי לחלוק לו כבוד כשנשבעין בשמו אלא האחד ברוך הוא".

לסיכום כתב הרב יוסף קאפח: "אף כאן, כל המייחס האחדות המוחלטת לשום נברא, הרי זה משתף שם שמים ודבר אחר. לפיכך, האומר 'חי העולמים' בפתח, הרי זה נעקר מן העולם, לפי שהוא מייחס לעולם דבר שהוא מיוחד רק לה'. וכל האומר 'חי' בצירי, הרי זה אומר שהוא שנים ואין לו חלק לעולם הבא" [!].

ה"ייחוד" - יסוד תורתנו

למרות שלא לומדים היום בישיבות פילוסופיה, וכאילו מצוות ידיעת ה' וייחוד ה' נעקרו מעולם הדת, שהרי אם תשאל את המלומדים שבבני התורה לא ידעו לומר לך דבר נחצי-דבר על עניינים אלה. למרות זאת, האמת לא תשתנה ולא תוחלף, וידיעת ה' וייחוד ה' הם יסודות תורתנו. ידועים דברי הרמב"ם בפתחתו למשנה תורה, "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע" וכו', וצריך כאן רק עוד שני מקורות קצרים. כתב רבנו במורה (א, טו): "והוא [הוא ודעתו וחיייו] עניין אחד שאין בו ריבוי... וזה יסוד תורתנו... כלומר שהוא אחד בלבד ולא יסופח אליו דבר אחר... ולפיכך אומרים חי ה' ואין אומרים חי ה'".

אחד הנושאים החשובים במשנת הרמב"ם הוא הבנת הלומד או המתפלל את המילים שהוא מוציא מפיו, וכפי שכתב רבנו במורה (ג, נא): "וכל זמן שאתה עושה מצוה, [אם] אתה עושה אותה באבְּרָיָה כמי שחופר גומה בקרקע או חוטב עצים מן היער, מבלי להתבונן בעניין אותו המעשה, ולא ממי בא ולא מה תכליתו, אל תחשוב שהגעַת אל התכלית, אלא תהיה אז קרוב למי שנאמר בהם 'קָרֹב אֶתָּה פְּפִיָּהֶם וְרָחֹק מִכְּלִי וְתִיָּהֶם' [ירמיה יב, ב]".

את דברינו הפעם נייחד לניקוד המילה "חי" הנאמרת בתפילה בחתימת ברכת "ברוך שאמר", "ישתבח" ו"בורא נפשות".

חשיבות ניקוד המילה "חי"

וזה לשון הרמב"ם בהל' יסודי התורה ב, יב-יג: "הקב"ה... אינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנחנו יודעין, שאין אנו ודעתנו אחד. אבל הבורא הוא ודעתו וחיייו אחד מכל צד ומכל פְּנֵה, שאם היה חי בחיים יודע בדעה היו שם אלהות הרבה, הוא וחיייו ודעתו; ואין הדבר כן, אלא אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך ייחוד. נמצאת אומר, הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד. ודבר זה אין כח בפה לאמרו, ולא באוזן לשמעו, ולא בלב האדם להכירו על בוריו. ולפיכך אומרים 'חי נפשך', 'חי פרעה', ואין אומרים 'חי יי' אלא 'חי יי', שאין הבורא וחיייו שנים כמו חיי הגופות החיים, או כחיי המלאכים".

וכתב הרב יוסף קאפח שם: "על נושא זה, כלומר שאין לומר ביחס לה' חי בצירי, אלא חי בפתח, ואין לומר ביחס לשום נברא חי בפתח, אלא חי בצירי. ואחת היא, אם זה פרעה או כל המציאות 'העולם' או 'העולמים', מחמת חומרתו בעיני רבנו חזר עליו יותר על ארבע פעמים, מה שאין דרכו. ולא נהג כן בשום עניין אחר" [בפ"ח מהקדמתו לאבות; כאן: מו"נ ח"א, סח, טט, עב ועוד].

כדי לנסות להבין מעט עניין זה, נצרף את לשון הרמב"ם בהקדמתו לאבות לאחר שבאר עניין זה: "ועניינים אלה קשים, אל תחשוב שתבינם בשלמות בשתיים-שלוש שורות מדברי, אלא יהיה לך מזה ידיעה [שטחית] בלבד. ולפי היסוד הגדול הזה, אין העברית מרשה לומר 'חי ה' כמו שאמרו חי נפשך, חי פרעה, כלומר שום נספח, כיון שהנספח והמסופח אליו שני דברים נפרדים... ולפי חשידת ה' היא עצמאותו ועצמותו חיותו ואינה דבר אחר זולתו, לא אמרו אותה בסיפוח, אלא אמרו חי ה', הכוונה שהוא וידיעתו [וחיותו] דבר

שמעו ותחי נפשכם - טלפון הלכה יומית ושיעורים חדשים נוספים מפי מורנו ורבנו הגאון הרב רצון ערוסי שליט"א 0110-911-079 הלכה יומית כל יום !!!

כוס תנחומים

לחה"כ נורית קורן

(יו"ר הוועדה המיוחדת לפרשת היעלמותם של ילדי תימן, מזרח והבלקן)

בהסתלקות אביה

ר' שלמה בן סלאם מנצורה ע"ה

ה' ינחם את האבלים נחמה שלמה ולא יוסיפו לדאבה עוד

המאחלים

מערכת אור ההליכות

כוס ברכות

לחתן בר המצוות

ישי שלמה נ"י

בן ידידינו היקרים

ישראל ונו"ב גלית צורדקר ה"ו

העובדת המסורה במוסדותינו "ההליכות עם ישראל" תזכו לראות דורות ישרים ומבורכים.

המאחלים

מערכת אור ההליכות

לזכרו הטוב של ר' ניסים בן מאיר בן-צור (מצורה) ר טל בן צור יצ"ו

אחריו נשא דברים הרב **ציון פסמן**, רב קהילת תימן באשדוד. הוא ציין שהמנוח נולד בחוץ לארץ למשפחת שומרי תורה ומצוות, וקיבל חינוך שורשי ערפי בלי 'התחכמויות' או נטיות, כדרך אבותינו שאמרו: 'קיים נעשה ונשמע'. המנוח לא חת ולא בוש משום אדם, וכך נהג תמיד. רבותינו אמרו שישנם תלמידי חכמים בארץ גדולים יותר מבתים, אך אין דומה יראת השמים שלהם לזו של אבותינו בתימן.

בארץ נוהגים לומר "הכל לטובה", נשמע מכך שיש לאדם איזה צד או תועלת מכל דבר. בפי אבותינו היה שגור המשפט "רץ יתברך", כלשון הרמב"ם באגרותיו. זאת אומרת, היו מוכנים לקבל ולעשות את רצון ה' ללא שום הנאה אישית. המנוח קיבל בראצון את ייסוריו. זכרנו כיצד קיבל אותי ואנשים שלא הכיר בטוב-טעם וכיבד כל אדם. הוא העביר לבניו את מסורת אבותיו ללא כפייה. התורה הייתה לו דרך חיים, והוא נתן דוגמה אישית מופתית. תמיד התפעל כשראה את הבנים והנכדים ממשיכים בדרכו ועושים את רצונו. אשריו שזכה והתקיים בו "בן מזכה אב", שבניו למדו ממנו וממשיכים את דרכו ומעשיו הטובים.

אחריו הספידו גיסו **מר בן-ציון מזעקי**, בחום ואהבה. הוא אמר שר' ניסים ז"ל היה אדם בעל תכונה נעלה ונדירה: אמר תמיד את אשר בליבו ולא שמר טינה לאף אדם. הפסוק "לב טהור יָרָא לי א-להים" היה תמיד לנגד עיניו, תוכו כברו במלוא מובן המלה. גם כשהעביר ביקורת, חיך לאחריה והאיר פנים בחום ואהבה. בנו בכורו הספידו ברגש וסיפר על פועלו של אביו למען בית הכנסת "תפארת ציון ע"ש אבי העזרי" ושימש כיו"ר בית הכנסת שנים רבות שלא על מנת לקבל פרס.

חתם את הערב הרב **יחיאל תם שליט"א** רב בחולון, קרוב המשפחה וידידה. הוא ציין כי בשלושת הפוסקים הפותחים את פרשת 'קדושים' נאמר "אני ה' א-להיכם". ומדוע? כי כל אחד מהם מסמל דרגה או מעלה שונה באופיים של יהודים, כדלהלן:

- (א) דרגה ראשונה - יהודי שאדוק במצוות ולומד תורה בקדושה וטהרה היונה בדרגת "קדושים תהיו", ועליו ה' קעיד "אני ה' א-להיכם" - שקי ייקרא עליך. ואכן המנוח ר' ניסים ז"ל שייך לאותה דרגה נעלה, כאחד הגבאים יושבי בית המדרש.
- (ב) בדרגה השנייה נמצאים יהודים שרחוקים מתורה, אך לפחות מכבדים אב ואם, וגם עליהם ה' קעיד: "אני ה' - שקמי עדיין נקרא עליהם.
- (ג) ובדרגה שלישית נמצאים יהודים אשר רחוקים מתורה ומצוות ואף ממעשים טובים. ועם זאת, כל עוד הם כופרים במעודה זרה ואינם פונים אל האלילים, גם עליהם נאמר "אני ה' א-להיכם". ללמדנו, שאין לוותר על שום יהודי, גם אם הוא מרוחק מתורה ומצוות. כל עוד ישנה גחלת בליבו, עלינו לקרבו ולאהבו, ומתוך כך ישוב למוטב ויחזור לחסות תחת כנפי השכינה.

יהי רצון שנלמד מסידותיו של המנוח ונמשיך את דרכו הטובה, וכך נזכה כולנו לגאולה השלימה בקרוב, אכ"ר.

"דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקימה בידן" (ברכות לה)

דודי **ניסים** ב"ר מאיר ז"ל נולד בשנת תתרכ"ץ 1938 בעיר הבירה צנעא-תימן. נפטר י' בניסן תשע"ז, בשנת 1949. עלה לארץ במסגרת מבצע "על כנפי נשרים" - "מרבד הקסמים". בילדותו בתימן למד ב"מִקְטָב" אצל מארי **יוסף קורח** ז"ל, והתפלל עמו ב"כניס בית אלפסאר". בערותו למד בישיבה ברחוב שינקין בתל אביב.

היה מהמתמידים בשיעורי הרב **פנחס קורח** בביהכ"נ "ישיבת ציון" בבת-ים. כשיצא לפנסיה הוסיף בהתמדתו בשיעורי תורה אצל הרב **אהרן קאפח**, והרב **גיל חברוני**. דודי היה אדם יקר ובעל אופי מיוחד במינו. דגל באמת, נהג בכל עסקיו בחריצות ובזריזות, ושימר ונלחם על מסורת אבותינו על-פי מנהג תימן ופסיקת הרמב"ם. בהקדמה ל"עין יעקב" מופיע מדרש מופלא בו דנים התנאים מה הפסוק החשוב ביותר בתורה: "בן זומא אומר: מצינו פסוק כולל יותר [=חשוב יותר] והוא 'שָׁמַע יִשְׂרָאֵל' וגו'. בן ננס אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא 'וְאֵת הַבְּרִית לְרַעַךְ כְּמוֹךָ'. שמעון בן פזי אומר: מצינו פסוק כולל יותר והוא 'את הכבש האחד תעשה בבוקר' וגו'. עמד ר' פלוני על רגליו ואמר: הלכה כבן פזי, דכתיב: 'ככל אשר אני מִרְאָה אותך את תבנית המשכן' וגו'. המדרש רומז ומלמד שמידת ההתמדה חשובה ממצוות שבין אדם למקום וממצוות שבין אדם לחברו. שהרי יהודי שפוקע מידת התפלה בזמן, ללמוד תורה ולקיים מצוות בכל יום ויום, קעיד על חשיבות המצוות בעיניו. כזה היה דודי ע"ה, סיגל לעצמו את מידת הכתרתה בתפילה, בתורה, ובעבודה "תמידין כסדרן" והיה לנו לדוגמה ומופת.

ערב זה השלושים, התכנסו משפחת המנוח וקהל רב ממוקיריו בבית הכנסת "תפארת ציון" על-שם אבי-העזרי בבת-ים. הערב נפתח בשיעור מאלף מפי הרב **גיל חברוני**: רמב"ם הלכות שבת בעניין איסור טלטול מוקצה. אחר השיעור הספיד הרב גיל את המנוח, וקשר את ההספד לחלקי הזריזות שבמסילת ישרים פרק שבעי. שם הרמח"ל מחלק בין שני מינים: זריזות קודם המצוה וזריזות לאחר תחילת המצוה. זריזות קודם המצוה היא הריצה אליה, ולא להניח ליצר הרע ולמעכבים למיניהם לדחותה. כלומר ברגע שיעלה במחשבתו או יזדמן לאדם לקיים מצוה, יחוש ויזדזר לקיימה בהקדם האפשרי. ובמידה זו המנוח ז"ל הירגל את עצמו מנעוריו, הגיע הרבה לפני התפילה והשיעורים, והקדים להיות תמיד הראשון בבית הכנסת. עד שמעידים שגם לסליחות שבשעה שתיים-שלוש לפנות בוקר לא זכו להקדימו, לקיים את דבריהם ז"ל "לעולם יקדים אדם לדבר מצוה". גם לאחר תחילת המצוה חייב אדם לזרז את עצמו, להילחם במכשולים הפונעים ממנו להשלים את המצוה, ולמהר להשלימה, כי "אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה". גם במידה זו אחז המנוח ומהר להשלים ביסודיות כל מצוה.

אחריו הרב גיל נשא דברים הרב **משה תנעמי**, רבה של רכסים וראש מוסדות "אור חדש". הרב הזכיר את דברי הנביא ירמיה (כב.י): "אֵל תִּבְכֶּי לַמֵּת וְאֵל תִּגְדֹּל לוֹ, כִּכּוֹ כִכּוֹ לְהֵלֵךְ כִּי לֹא יֵשׁוּב עוֹד וְרָאָה אֶת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ". לכאורה הנביא סותר את עצמו. מצד אחד אין לבכות על המת, ומאידך הוא אומר: "בכּוֹ בְּכּוֹ לְהֵלֵךְ". חכמים מתרצים שאין בוכים על אדם כשר שחינך את בניו ונכדיו ללכת בדרכיו ובמסורת אבותיו, כי יש לו ממשיכים ופועל ידיו עדיין קיים עמנו. אך ראוי לבכות על אדם שלא חינך או לא זכה שיהיו לו ממשיכים, שהרי אז באמת נותר אחריו חלל ריק.

רס"ג והרמב"ם (א)

מקובל לראות את הרמב"ם כממשיך דרכם של הגאונים, ובמיוחד של רס"ג, גם בדרכי הפסיקה וגם בדרכי חשיבתם הפילוסופית. הדבר בולט במיוחד בפרשנות הרציונאלית שמאפיינת אותם, ובמשנת הרמב"ם הגיעה לדרגות מתקדמות. הרמב"ם פיתח גישה זו יותר מקודמיו, ובצד היתרון מפייש של שיטת קודמיו הוא גם חולק עליהם ומשכלל את גישתם בכמה סוגיות. להלן נציין כמה דוגמאות מאפיינות:

פרשנותו המחודשת של הרמב"ם ל**איסור הקטלנית**, פרשנות שהפכה בסיס לפסקים רבים שמועו עיגון של נשים בעירות, לא הייתה חידוש פרטי שלו, אלא כפי שתיאר בתשובתו (מה"י בלאו, סימן ק"י"ח) מדובר במסורת קדומה יותר שהגיעה אליו מבית מדרשם של ר"י מיגאש והר"ף.

גם נימוקו של הרמב"ם ל**איסורי הכשפים והניחוש** (סוף פרק יא בהלכות ע"ז) בא בעקבות קודמיו. לדעתו, איסורים אלה נועדו לדחות את פעולתם של רמאים ומתחזים למיניהם שמצליחים להגיע לביצועים מופלאים, ובכך מביאים את שומעיהם להאמין בדברים שלא קיימים, ובהמשך עשויים להובילם להתבטלות בפניהם. אכן, גישה זו קיימת כבר בפירושו של רס"ג המסביר את להטי חרטומי מצרים כמעשים הנעשים בסתר (בלאט) ואין בהם ממש (תפסיר שמות ז.א.יב: אמנות ודעות ג.ה), ולא היה ביכולתם לעשות שום פעולה שחורגת מן הטבע.

כן גם מציג ה**רד"ק** (שמו"א, סוף פכ"ח) את עמדת הגאונים שכולם הודו שכוחות המאגיה הינם הבל ותוהו, דברי כזב והתול, אלא שנחלקו כיצד להבין את פרשת **בעלת האוב** בספר שמואל (ראה אוצר הגאונים לסנהדרין שה ופירושי רס"ג לתורה, מהדורת תשמ"ד, עמ' קלח, הערה 11). האם מדובר בהונאה וכל מעשיוֹה הינם הצגה מרשימה של תוארה כפי מה שהובנה על ידי שאול (פירוש רב שמואל בן חפני גאון), או שמדובר בנס שעשה הקב"ה שהִיִּיָה את שמואל, דבר שהפתיע את בעלת

האוב עצמה עד שנפל עליה פחד גדול, שכן היא לא חשבה אלא להציג כאילו יש לה דרך לדבר עם שמואל במקומו, והנה הוא מופיע לפניה כפי שאף פעם לא חשבה שיתכן להיות. זו להשאייר את מובנם הפשוט של הפסוקים שבהם מיוחס הדיבור לשמואל וכל שאמר התקיים. אמנם אין בידנו פירוש של הרמב"ם לפרשה זו, אבל סביר להניח שלא היה מקבל שינוי טבע שזכה והיה מעדיף את הפרשנות הראשונה.

בדומה לכך, גם בפירוש פסוקי התורה המתארים בעלי חיים כמדברים: ה**נחש והאתון**. הגישה העקרונית של רס"ג והרמב"ם אחת, שאין בעל חיים יכול לדבר; אולם בְּשִׁאלָה כיצד להבין את הפסוקים העוסקים בנחש ובאתון נחלקו: רס"ג פירש שלא האתון דיברה אלא מלאך, ובכך הוטעה בלעם לחשוב שאתונו מדברת; והרמב"ם כנראה ראה את הקושי בכך שמלאך יִשְׁקֵךְ ויתחזה לאתון, וכפי הנראה לדעתו בשני המקרים יש פתרון אחר לבעיה (פרשת האתון קשורה לאותן פרשיות שמתגלה בהן מלאך [מו"ב.ב מב.], ופרשת הנחש על פי הרמב"ם נתבארה במדרש "מאר האפלה").

ה**שטן** שבספר איוב העסיק גם הוא את המפרשים. רס"ג הקדיש לו פירוש רחב בפירושו לאיוב (ו.א), שם הסביר שזוהו כינויו של אדם בשר ודם שקטרג על איוב, ממש כפי שבספר מלכים מתוארים מתנגדי מלכות שלמה כְּשִׁטְנִים שהקיפו לו הקב"ה. הרמב"ם כמורה הנבוכים פירש את עניין השטן בצורה משוכללת יותר (ג.כב), ולפיה השטן יכול להיות גם מרכיב בתוך האדם, כמאמר חז"ל: "הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המוות".

חשוב לציין, שהמחלוקת שהזכרנו על כוחות הפאגיה נמשכת גם היום, הן בין חכמי ישראל והן בין חוקרי העולם, כפי שניתן לראות במחלוקתם של אורי גלר ותומכיו מול ג'יימס רנדי ותומכיו (ניתן למצוא את פרטי המחלוקת באינטרנט לפי שמותיהם, וכן במקורות של החוקר ניב הדר).

בית הדין לדיני ממונות

בראשותו של

הרה"ג **רצון ערוסי שליט"א**

רב העיר קריית אנו וחבר מועצת הרבני ליראלי

קורא לציבור הרחב להתדיין

רק ע"פ דין תורה בכפוף לחוק הבוררות.

לפרטים יש לפנות אל מזכיר ביה"ד בפקס: 1533-5351119 או באמצעות פנייה בכתב לבקשת בוררות, בציון פרטי הצדדים המלאים והמדייקים, לכתובת: בית הדין לדיני ממונות, ת.ד. 211 קריית אנו 55100

דוא"ל: bdmamonot@gmail.com

בשורה משמחת

שיעורים טלפוניים של מורינו

הרב הגאון **רצון ערוסי** שליט"א

שאפשר לשומעם גם בקו הטלפוני הנפלא של מערכת "קול הלשון", מחייגים 03-617-1111

ומיד לאחר מכן בתפריט הראשוני לוחצים את המספר:

1 → 3 → 6 → 46

בנוסף מידי יום שישי, ניתן יהיה לשמוע ב"קול הלשון" בשידור חי את שיעורו השבועי של הרב בכולל בקרית אונו. מתקשרים למספר הנ"ל ולוחצים כוכבית למעבר לשיעורים חיים.

ניתן לצפות בשידור חי באתר נצה ישראל

(net-sah.org)

שעות השיעור ביום שישי

החל משעה 8:30 עד 11:00.

לכו אל יוסף, אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ

הראב"ד איני בקי בהם.

ב. לענין אמירת פטום הקטרת

אין בדבר לא אסור ולא התר, ואיך שינהגו כשר.

בכ"ר יוסף קאפח.

[תשובות] לקיי

א. לענין הנחת תפלין. הרי בתלמוד וברמב"ם לא נמצא כלל היאך מניחין תפלין אם שניהן בשיבה, ואם שניהן בעמידה, אם אחד בישיבה ואחד בעמידה, לפיכך לפי ההלכה עשה כרצונך. אמנם לבעלי הכוונות סדר מסויים, אך כדברי

[שאלות]

א. לשי' רבנו כיצד הנחת התפילין.

ב. דעת מרי יצ"ו בענין פטום הקטרת

שו"ת מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

מתוך אתר "מורשת" www.moreshet.co.il ואתר "נצה ישראל" www.net-sah.org

ש. מדוע אומרים "ברוך אתה ה' אשר בחר בנו מכל העמים", אם לפי המדרש ה' פנה לעמים תחילה והם סירבו לקבל את התורה, עד שפנה לעם ישראל והסכימו לקבלה? כאילו אין כאן בכלל בחירה של ה'?

ת. אכן עם ישראל קיבל מרצון את התורה, שמכוחה הוא הפך או יכול להיות עם נבחר, בעוד שהגויים לא רצו לקבל את התורה, ובלי התורה אינם יכולים להיות נבחרים.

ועלינו לדעת, שמשעה שאברהם אבינו התמיד והתנכר לדתות האליליות שהיו בימיו, והתנהל והפיץ את האמונה בה' אחד, יערכו של משפט וצדקה, וחינך תלמידיו ובניו לכך, ה' כרת עמו ברית נבחרת, בברית בין הבתרים. באותה ברית אברהם קיבל על עצמו שתהיה צוואה מדור לדור, שכל יהודי וכל דור בכל מקום ובכל זמן, יתנהלו לפי אמונה בה' ותורתו.

וה' הבטיח באותה ברית, כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב. וגם אם עמנו יחטא, ה' ייתן לו ארכה לשוב בתשובה, וזוהי מהותה של הברית, ובאופן זה מתבטאת בחירת ה' בנו, לעולם.

ש. רות היתה גויה

אברהם קיבל על עצמו שתהיה צוואה מדור לדור, שכל יהודי וכל דור בכל מקום ובכל זמן יתנהלו לפי אמונה בה' ותורתו.

בהם חילול שבת. יש פרויקטים שמבחינה תכנונית עדיף לתכנן בצורה כזאת או אחרת שבשבת "תגביר" חילול שבת. לדוגמה - מבנה שמבחינת היגיון ותכנון עדיף לעשות בו חניון תת-קרקעי, אבל זה יגרום לזה שיהיה מי שיתפעל את החניון ויעבוד שם בשבת ויהיו שם מעליות, חשמל, וכיוצא בזה. מצד שני - אם אני מתכנן חניון עילי, פתוח, יהיה פחות חילול שבת. האם זה שיקול בתכנון? איפה עובר הגבול אם יש כזה, בין הרצון לתכנן בצורה

מכשילים לעבירה, זה דבר רצוי ביותר. בעלי עובד במקום בו מחתימים כרטיס בכניסה לעבודה וגם בסיום העבודה. לעיתים בעלי יוצא באמצע העבודה ללא אישור (חבריו מגיבים אותו והעבודה נעשית כך שיציאתו אינה מפריעה להתנהלות העבודה) לצרכיו האישיים וחוזר יותר מאוחר להחתיים כרטיס. האם זה מותר? הערתי לו על כך כי אני חשבתי שזה אסור אך הוא לא שומע לי, כיצד עלי לנהוג כאשת?

קבלת התורה והמצוות בשמחה

מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

זה אשר יבטיח לנו להגיע אל עולם האמת והנצח - חיי עד. בעולם הזה החיים מדודים וספורים, אחד המרבה ואחד המאריך. ומשום כך אמרו חז"ל על ישי שהיא האריך ימים הרבה שנים. ומדוע? חז"ל מגלים לנו את הסוד, שהכניע את היצר הרע שכבר לא היה לו יצר הרע, ואם אין לו, הביטוי לחיים ארוכים זה חיי האמת והנצח, שם אין כליון, שם יש שגב, אושר, "מה רב טובך אשר צפנת ליראך".

שלמה המלך אומר לקב"ה, אינני מבקש ממך לא אושר, לא כלום, רק חכמה ואכן "ויחכם מכל האדם אשר על פני האדמה", כי עם חכמה אפשר לקבל את כל השאר. לכן, כשמקבלים תורה ומצוות במעמד זה בשמחה רבה, יתקיים בו "שמחת עולם על ראשם". וחתן בר סיני קיבלו את התורה בשמחה, למרות שידעו שקבלת התורה מלווה בעונשים. ומדוע הם שמחו? כי הם ידעו שהעונשים אינם מופנים לנשמה הא-לוהית הטהורה שיש באדם, אלא מופנים ליצר הרע שיש באדם, ומה לעשות, לפתח חטאת רובץ. מן הרגע שאדם ננער מבטן אמו כבר אז יצר הרע מלווה אותו, היצר הרע זה הקיום בחיי העולם הזה על כל תאוותיו.

בחגיגת בר מצווה אנו מכריזים מלחמה על יצר הרע, יש לנו אתגר להיות יחד עם היצר הטוב, כי הוא

כשנער מגיע לגיל 13 הוא מתחייב במצוות, ואם חלילה עבר על קצנת עשה - מכין אותו מכת מרדות, ואם חלילה עובר על לאו - מלקין אותו, ויש לאווין שיש עליהם מיתת בי"ד ויש לאווין שיש עליהם חיוב כרת. לכן, ולשמחה מה זו עושה, כמוני כל מי שקצת חושב שבמקום שמחת חתן בר המצווה היינו נרעדים מפחד להיכנס לרגע הזה שמקבלים תורה ומצוות והופכים להיות ברי עונשין.

אבל, המשפחה היקרה מבינה שהמסלול הזה הוא לא מפחיד אלא מבטיח. כבר אבותינו במעמד הר סיני קיבלו את התורה בשמחה, למרות שידעו שקבלת התורה מלווה בעונשים. ומדוע הם שמחו? כי הם ידעו שהעונשים אינם מופנים לנשמה הא-לוהית הטהורה שיש באדם, אלא מופנים ליצר הרע שיש באדם, ומה לעשות, לפתח חטאת רובץ. מן הרגע שאדם ננער מבטן אמו כבר אז יצר הרע מלווה אותו, היצר הרע זה הקיום בחיי העולם הזה על כל תאוותיו.

(דברים שנאמרו בשמחת חתן בר המצווה שליט"א שלמה צורדקר)